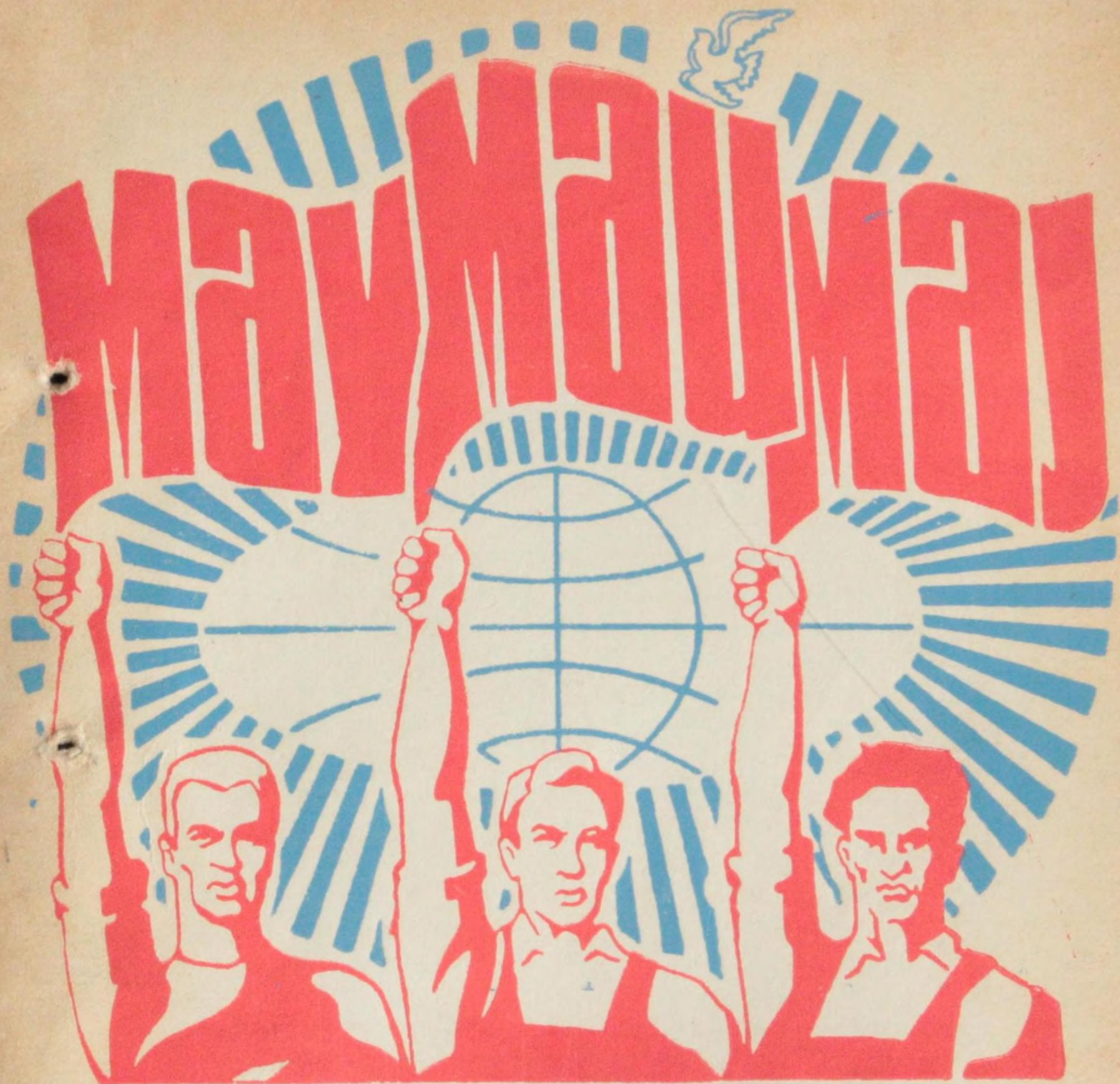

Агитатордын БЛОКНОДЫ

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

№ 5
1977 j.
Май

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда ла
агитация бөлүги

ТЕЛЕКЕЙЛИК ПРОЛЕТАРСКИЙ БИРЛИК САНААНЫН БАЙРАМЫ

Бистин орооныс бу Баштапкы майды калык-јоннын полити-
кадагы ла иштеги көдүрингизинин айалгазында уткып туру.
Советский Төрөлис КПСС-тин XXV съезди темдектеп бер-
ген јолло бек алтамла барат. Социалистический экономика,
наука, культура экпиндү өзүп јат, албатынын јадар аргазы
бийиктейт. Городтордо ло јурттарда, бистин учы-кыйузы јок
Ада-Төрөлистин бастыра толуктарында — кайда ла эрчимдү
творческий иш кайнайт.

Кажы ла Баштапкы майда бойынын танылу темдектери
бар дезе, јастыра болбос. Быјыл онын темдектери база аңылу.
Советский улус, бастыра озочыл кижилик јаан јаркынду күн-
ди — Улу Октябрьский социалистический революциянын 60
јылдыгын улу-кеен байрамдый темдектеерге белетенип туру.

Бу эки байрамдар ортодо терен исторический колбу бар.
Капиталдын ороондорында озочыл ишмекчилер майдын де-
монстрацияларында тудунган лозунгтар јүрүмге баштапкы ла
катап Октябрьдын ороонында өткүрилген.

Јайым иш ле бек амыр-энчү чактан-чакка албатылардын
күйнзеген амадузы болгон. Бис, советский улус, ишти јайым-
даары Октябрьский революциянын күндеринде бистин јеристе
башталган деп оморкойдыс. Бис бистин орооныс бек амыр-
энчүнин ле јер-телекейдин бастыра албатыларынын најылы-
гынын маанызын эмди бу 60 јылга улай бектен бек тудуп кел-
ген деп оморкойдыс.

Улу Октябрьский социалистический революция телекейлик
ишмекчи движененин ончо отрядтарына ийде-күчтү револю-
ционный тебүлер берген. Ол национально-јайымданаачы тар-
тыжуны элбедерине јаңы аргалар ачкан. Ишмекчи класс
эмдиги өйдөги общественный јүрүмнин төс јерине учына јети-
ре ле бурылта јогынан туруп алган.

Октябрьдын жакшынак юбилейине уткуй бистин албаты-быс жүрегинде терең ижемжилү, КПСС-тин XXV съездинин жөптөрүн жүрүмдө сүреен жаан эрчимиле бүдүрүп тура, барып жат. Мынызын советский улус социальный ичкерлештин керегине, бастыра-текши амыр-энчү, албатылардын жайымы ла кемненг де камаан жок болоры учун тартыжунын улу керегине бойынын жетирген жөмөлтөзи деп көрөт.

Коомой эмес једимдерге бистин областьтын ишкүчиле јаткандары једип алган. Көп тоолу предприятиелер онынчы бешжылдыктын баштапкы жылынын пландарын ла социалистический молжуларын өйиненг озо бүдүрген. Областьтын промышленнозы 1976 жылда, 1975 жылдагызына көрө, продукцияны 3 миллион салковойго шыдар көп эдип чыгарган. Иштин арбыны алты процентке бийиктеген.

Строительдер улус јадар 44 мун квадратный метр јерлү туралар, үч школ, технологический техникумнын тураларын, производственный ла культурно-бытовой учурлу объекттер ишке табыштырган.

Туулу Алтайдын малчылары государственного түк, эчкинин ноокызын, сыгындардын ла ак-кийиктердин мүүстерин садар планын бүдүрүп койгон, 1975 жылдагызынан көп эт, сүт табыштырган. Ончо бүдүмдү малдын тын-тоозы көптөгөн, онын продуктивнозы бийиктеген.

Эң артык једимдерге Кан-Оозы аймактын, Кош-Агаш аймактагы көп саба колхозтордын, Ондой аймакта Карл Маркстын адыла адалган колхозтын, Көксуу-Оозы аймакта Алтыгы-Оймондогы, Мултыдагы совхозтордын ла ононг до өскөлөринин ишчилери једип алган.

КПСС-тин Төс Комитединин октябрьский (1976 жылдагы) Пленумынын жөптөринен, Октябрьдын 60 жылдыгы керегинде жөптөн жаңы ийде алынып, Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандары бешжылдыктын экинчи жылын јенүлү баштап ийген.

Бүткүл промышленность тургузылган жакылталарын ла бийик молжуларын јенүлү бүдүрөт деп, баштапкы үч айга эткен иштин итогторы көргүзүп туру.

Март айда продукцияны садар план 105, иштин арбынын бийиктедери 103 процентке бүткен.

Онынчы бешжылдыкта мөрөйлөжип тургандардын ичкери алдында «Электробытприбор» завод ло Маймада моторлор ремонттор завод, Акташтагы рудоуправление барып жат.

Мал кыштадары уур айалгаларда да өткөн болзо, государственного эт садар баштапкы үч айдын планы 100,4 процентке бүткен. Эң артык көргүзүлөр Ондой аймактын ишкүчиле

јаткандарында. Олор үч айдын планын эт аайынча — 120, сүт аайынча — 115, ноокы аайынча 130 процентке бүдүрген.

Ишкүчиле јаткандардын «Чынгыйдын бешјылдыгына — ишмекчилердин ижендирүзин», «Ижинде сондоп турган бир де кижн коштой болбозын» деген баштанкайларын ла онон да өскөлөрн элбедип, областьтын озочыл предприятиелеринде, эн артык хозяйстволорында јаңы резервтерди билгир тузаланып, продукция эдип чыгарарын там ла көптөдип, производствонын, науканын ла техниканын колбузын тыңыдып турулар.

Јастын ла иштин бу јаркынду байрамында бис Улу Октябрьдын 60 јылдыгына учурлалган социалистический мөрөйдн баштапкы үйе-өйиннн јенүчилериннн ады-јолын анчадала јылу адайдыс.

Төрөлистнн тузазына берген творческий ижиле мындын нөкөрлөр аңыланат: гардинный тюль түүр фабриканынн тюль түүчизи Н. Бедарева, Кош-Агаш аймакта В. И. Лениннн адыла адалган колхозтын койчызы П. Коткенов, Горно-Алтайский автотранспортный предприятиенин шоферы Г. Дюкарев, Кош-Агаш аймакта Чапаевтнн адыла адалган колхозтын эчкичизи В. Акчинова, јуртхозяйственный ченемел көргүзөр Горно-Алтайский станциянын ОПХ-зынын уй саачызы А. Берсенева, Ийиндеги совхозтын эчкичизи К. Екашев, Амурдагы совхозтын сыгын өскүреечизи П. Тютеньков ло көп тоолу онон до өскөлөри.

Бу өдүп јаткан јылды јенүлү баштап алала, көп ишмекчи коллективтер онынчы бешјылдыктын эки јылынын пландарын Октябрьский революциянын юбилейине бүдүрери учун социалистический мөрөйдн элбеткилеп јат.

Өйлөрднн тирү, мөңкү колбузы, коммунистический төзөдүннн кечегизи ле бүгүнгизи качан да үзүлбес. Бис Совет јаннын 60-чы јылында јадып, эртенги күнге токуналу, бүдүмјилү көрөдис. Бу бүдүмјини бисле кожо эмдиги өйднн сүреен јаан ийде-күчи, амыр-энчү учун тартыжаачылардын озочыл отряды болуп турган социалистический најылыктын албатылары үлежет. Бистнн бирлигис јылдан јылга тыгып барат. Қарындаштык ороондордын ишмекчи коллективтери советский улусла кожо Октябрьский революциянын 60 јылдыгына учурлалган иштин вахтазына тургулайт. Мынызы ол бирликтнн јаркынду көргүзүзи болуп јат.

Советский Союз, социализмнн өскө ороондоры Азиянын ла Африканын колониальный базынчыктан јайымданган государстволорыла өмөлөжип иштеерин баштап, ологго импери-

ализмнинг ийде-күчтерине удурлажа тартыжарына жөмөлтө-
зин жетирип турулар.

Бүгүн Баштапкы майдын күнинде — бастыра ороондордын ишмекчилеринин телекейлик бирлик санаазынын, бирлигинин ле карындаштыгынын байрамында советский улус төрөл партиязыла кожо ишмекчи класстын ла бастыра ишкүчиле жаткандардын жуучыл марксистско-ленинский озочыл отрядтарына — коммунистический ле ишмекчи партияларга карындаштык уткуулын ийип турулар.

Бис Чилинин реакционно-фашистский ийде-күчтерге удурлажа эркиндү тартыжып турган албатызыла, албатылардын жайымы, демократия ла социализм учун бастыра тартыжаачыларла бирлик санаалу болгонысты айдып турубис.

Баштапкы майдын алдында бистин партиябыс бастыра телекейдин албатыларына баштанып, Жуук Күнчыгышта бек ле чындык амыр-энчү тургузары учун, текшиевропейский Жууннын Заключительный актын жүрүмге толо өткүрери учун, Европанын амыр өзүми учун тартыжуда күчин көптөтсин деп кычыру эткен.

Советский Союз ийде-күчти тузаланбазы телекейлик колбуларда закон боло берери учун, жуу-жепселди жок эдери учун, ядерный жуу-жепселди дезе үргүлжиге тудулу эдери учун жана баспай туружат.

Амыр-энчү ле телекейлик өмөлик учун, албатылардын жайымы ла кемнен де камаан жок болоры учун онон ары өткүретен тартыжунын XXV съезд иштеп тургускан программазы жүрүмде учына жетире бүтсин!

Советский Союзтын ла өскө карындаштык социалистический госуударстволордын салган күчининг шылтузында термо-ядерный жуунын кекедүзин ырадар, «соок жуудан» табынча курч айалганы жымжадарына бурылта эдер аргалу болды.

Октябрьдын төрөли — амыр-энчүнинг ижемжилү куйагы ла маанычызы — албатылар ортодо амыр-энчүнинг ле нажылыктын Улу Ленин кереестеп артыскан жаркынду амадуларын жүрүмге алтан жылга улай женүлү өткүрип туру.

Бистин албатыбыс одус эки жылга чыгара амыр-энчүнинг айалгаларында иштеп жатканы — онын жаан ырызы. Бу Советский госуударствонын бастыра историясында сырагай ла узун деген амыр ой. Ого бис Советский Союзтын Коммунистический партиязы турумкай өткүрип турган ойгор ленинский тыш политиканын шылтузында жеткенис.

Баштапкы май. Жас бистин Төрөлистин жолдорыла базып браадыры. Жылдын ойлөри солынып жат деп, календарьлар

айдып ла тургай. Је бис билерис: јангыртунын ла өнжииринин јазы кеен-јараш келер јүрүмиске ууланган јолыста үргүл-јиге бисле коштой болор. Төрөл партиязын, онын ленинский Төс Комитедин күреелей чук туруп, советский албаты Баш-тапкы майдын байрамынан байрамдардын байрамына — Ок-тябрьдын 60 жылдыгына, коммунизмнин јенүзине бек алтамла барып јат.

ПАРТИЯНЫН ЛА АЛБАТЫНЫН УЛУ ЈЕНҮЗИ

9-чы майда Москвада, союзный республикалардын ончо столицаларында ла герой-городтордо фашистский Германия-ны јенген улу күнине учурлалган байрамнын слёды одус экинчи катап јангыланар.

Өткөн јуу-согуштын кату ла героический өйи олордын јадын-јүрүмиле бек колбулу болгон миллиондор тоолу совет-ский улус бу күнди јаан сүүнчилү уткып турулар. Јуунын от-калапту жылдарында турушпаган улуска бу Күн база сүрекей јаан байрам болуп јат. Бу јуу-согушту өйдө адалар ла ага-карындаштар олордын эмдиги ырысту јүрүмин Гитлердин олјочыларынан корыган.

Јенүнин мактулу байрам күнин бисле кожо социалистиче-ский ороондордын албатылары, бастыра телекейдин ишкү-чиле јаткандары јаан көдүрингилү темдектейдилер. Јер-теле-кейдин миллиондор тоолу тегин улузы Гитлердин канырка-ган олјочылдарын оодо сокконы ла кижиликти фашисттердин кулданар јеткеринен јайымдаганы учун СССР-дин мактулу јуу-јепселдү Ийде-Күчтерине бастыра јүрегинен быйанду сөстөрин јетиредилер.

Бу жылда Јенүнин байрамын советский улус КПСС-тин XXV съездинин темдектеген коммунистический строитель-ствонын программасын јенүлү бүдүрерине ле Октябрьский социалистический революциянын 60 жылдыгына јаан једим-дерлү келерине ууландырылган политический ле иштин бий-ик көдүрингилү айалгазында уткыйт.

Улу јаан согуштардын калганчы күкүрти јангыланган өй-дөң ала удай берген, јуунын јетирген уур шыркалары јазыл-ган. Је Совет Төрөлистин уулдарынын ла кыстарынын теле-кейге көргүскен јалтанбас героический керектерин албаты ка-чан да ундыбас.

Өткөн јуунын итогторы бүгүн де јаан учурын јылыйт-паган. Совет албатынын ла онын Јуу-Јепселдү Ийде-Күчте-ринин бастырателекейлик-исторический јенүзи телекейдин

историязына салтарын јетирген де, оноң до ары јетирип јат. Јаңы агрессияны пландап тургандарга өткөн јууның урокто-ры сүрекей јаан јозок болуп туру.

Гитлеровский Германияла Ада-Төрөл учун Улу јуу төрт јылга јуук өткөн. Совет албаты ла оның Јуу-Јепселдү Ийде-Күчтери фашистский госуларстволордың биригүзине удурла-жа јуу-согушты 1418 күнге улай өткүрген. Бу јуу бистин Тө-рөлиске келишкен бастыра јуу-согуштарының эн ле ууры бол-гон. Ол Советский госуларствоның ла бистин албатының бас-тыра эконоический, морально-политический ле төзөмөлдү ийде-күчтерине сүрекей јаан ченемел болгон.

Јуу-согуштың баштапкы ла күндери бистин албатыга јаан кезедүлү боло берген: өштү Кавказтың кырларының эдегине, Волга сууга јеткен, Ленинградты курчап, оноң Москвага јууктап келген.

Бу мындый уур ченелтелер Советтердин Јуу-Јепселдү Ийде-Күчтеринин јуучыл күүн-санаазын оодып болбогон, бистин албатының јана баспас болорына ла оның агару тартыжузы јенүлү болорына терен ижемјини бузуп болбогон. Партияның «Бастыразы фронтко, бастыразы јенүге!» деген кычырузын советский албаты јаан көдүринилү уткыган.

Советско-германский фронттың бастыра бөлүктеринде бистин Черүбис ле Флодыбыс төрөл јерин јалтанбай коры-ган. Гитлердин куурмакту амадузы шорлонотонын јуу-согуш-тың баштапкы күндери јарт керелеп көргүскен.

Брест шибееинин стенелеринин ле Смоленсктин јанындагы јуу-согуштарда советский јуучылдар өштүге јаан королто је-тирдилер. Герой-городторды — Ленинградты, Одессаны, Се-вастопольды, Киевти, Новороссийскти, Туланы турумкай ко-рыганы военно-политический ле стратегический јанынан сү-рекей јаан учурлу болгон. Тоозы ла техниказы јанынан көп олјочыларга јаан согулталар јетирери күнүн ле тыгып турган, Москва алдындагы улу јуу-согушта Гитлердин јууны кыска ойгө өткүрип божодор деген планына јаан согулта јетирил-ген. Немецко-фашистский олјочыларды Подмосковьенин ја-ландарында оодо сокконы бу черүнинг јендиртпес дегени чөрчөк болгонын бастыра телекейге јарт көргүскен.

Бир јылдың бажында Советский Черүнинг Сталинград ал-дында јетирген согултазы фашистский Германияның бастыра военный машиназын шалырадып ийген. Онызы керегинде КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нөк. Л. И. Брежнев мынайда айткан: «Бу јуу-согушта Гитлердин эн талдама деген черүлери јаңыс ла оодо соктырган эмес.

Анда олардын ичкери жүткир ийдези түгенген, фашизмнин моральный күүн-табы оодо соктырткан». Сталинградтын кийинде стратегический баштанкай Советский Верховный Главнокомандованиенин колына көчкөн. Курский дугада жаан согулта алганы гитлеровский черү оодо соктырар кезедүнин алдына тура берген. Анайда Ада-Төрөл учун Улу жуу Советский Союзтын жеңү алар тузазына көчкөн.

Бистин черүбистин 1944 жылда Заполярьеден ала Кара талайга жетире ичкери жүткиген жеңүлү тартыжузынын шылтузында фашисттерден Төрөлистин олжолоткон бастыра жери жайымдалган. Советтердин Жуу-Жепселдү Ийде-Күчтери уур жууларда канзыраган олжочыларга жаан согулта жетирип, албатыларды жайымдаар мааныны Эльбага ла Влтавага, Белградка ла Венага жетирген. Берлинде өткөн операцияда вермахттын жаан группировказы оодо соктырткан, фашисттердин ээжизи бузулган.

Совет албатынын ла онын Жуу-Жепселдү Ийде-Күчтеринин бастырателекейлик-исторический жеңүге жедип алары жолду болгон. Ол Советский общественный ла государственный стройдын, социалистический экономиканын бузулбас ийделү болгонын, марксизм-ленинизмнин идеологиязынын чындык ла жүрүмдүк болгонын жарт керелеп көргүскен. Жуу-Жепселдү Ийде-Күчтерди, бастыра ороонды Коммунистический партия билгир ле ойгор башкарганы Улу жеңүнин беlege болгон. Партия советский албатыны өштүгө удурлажа тартыжуга көдүрген, оморкоткон ло идейный жанынан жепсеген. Ол политический ле военный башкартуны бириктирип, бастыра ороонды кыска өйдин туркунына жаан ийделү жуучыл лагерь эдип кубулткан. Партиянын кычырузы аайынча бистин государствонын жүс одустан ажыра башка-башка укту албаты-жонынын уулдары ла кыстары агару жуу-согушка көдүрилген. Өштүгө удурлажа өткүрген жуу-согуштын эн ле уур деген бөлүктөринде коммунисттер Төрөлине берингенинин, жалтанбастын жозогын көргүстилер. Коммунистический партия чын ла тартыжаачы партия боло берген. Жуунын учы жаар партиянын бастыра члендеринин жарымызынан ажыразы — үч миллионнон ажыра коммунисттер фронтто болдылар.

Ада-Төрөл учун Улу жуу советский улуска жагыс ла уур ченелте болгон эмес, же анайда ок жалтанбастын, патриотизмнин ле интернационализмнин школы болгон. Бистин орооннын бастыра албатылары Советский Төрөлин корырына бирлик күүн-санаалу көдүрилген. Олор жуу-согушта жалтанбас героизмин көргүскен. Орус албатынын мактулу

уулы А. Матросовтын јозогы аайынча үч јүске јуук јуучылар бойынын тынын кысканбай, Төрөлин көксиле корыдылар. Олордын тоозында узбек Т. Эрджигитов, эстон И. Лаар, украин А. Шевченко, кыргыз Ч. Тулебердиев, молдован И. Солтыс, казах С. Баймагамбетов, грузин А. Кавтарадзе ле оног до өскөлөри.

Туулу Алтайдан фронтко атанган көп јуучылар Төрөли учун јууда јалтанбас болгонын көргүстилер. Олордын бирүзи Советский Союзтын Геройы Илья Захарович Шуклин керегинде 1942 жылда 10 августта «Правда» газет баштагы статьясында мынайда бичиген: «Лейтенант Илья Шуклинге башкарткан орудийный расчет јуучыл искусствонун ла јана баспас турумкай болгонынын јозогын көргүскен». Батареянын командири лейтенант Шуклин бир орудийный расчетко кожо өштүнин 14 танкын, фашисттердин 4 автомашинасын оодо адып, јүске јуук автоматчиктерди кырган.

Туулу Алтайдын мундар тоолу јуучыларды Волгада јалтанбай јуулаштылар. Олордын тоозында: Вилисов Р. А., Дьяков А. С., Ивлев И. А., Николаев П. И., Кумандин В. Н., Хохлов И. А., Казанцев И. И., Тундубашев П. Г., Казагачев Н. П., Кандараков А. Ш., Ижигов Б. К. ла оног до өскөлөри.

Севастополь, Новороссийск, Киев, Одесса учун јууларда Апасов О. К., Мочалов А. И., Карманов Чагандай, Мурзагулов Рахимчалым, Леонтьев К. М., Битуганов М. И., Яблонский П. С., Горчаков М. П., Тырышкин Г. С., Фролов Н. М., Федоров Н. Д., Заболотнев С. М., Головин В. П. јалтанбай јуулаштылар.

Дымов М. М., Попов Ф. П., Лужбин И. И., Апенышев И. К., Кудрявцев П. Ф., Марков В. П., Ерохин В. Д., Казанцев В. И., Клешев Е. И., Каташев П. И., Клепиков В. А. Ленинград городты корырында тартышкан.

Чевалков Вениамин Владимирович «Слава» ордендердин кавалери деп күндүлү ат-нереле адаткан.

Днепр сууны форсировать эдеринде јалтанбазын ла героизмин көргүскени учун Горно-Алтайский городской партийный организациянын воспитанниги майор Гордополов Геннадий Дмитриевичке, Көксуу-Оозынын комсомолы лейтенант Харитошкин Василий Ивановичке, Кан-Оозы аймакта Турату јурттаг Тугамбаев Кыдран Александровичке ле Елеусов Жанибек Акатовичке, Көксуу-Оозынын колхозчызы капитан Ермолаев Феогент Филипповичке Советский Союзтын Геройы деп күндүлү ат-нере адалган. Алдында Майма аймакта

Никольское јуртта јаткан Семен Владимирович Тартыков на-
јыларыла кожо танковый табаруга кайра согулта берип,
эки јүске јуук фашисттерди өлтүрдилер. СССР-дин Верхов-
ный Совединин Президиумынын Указы аайынча ефрейтор
С. В. Тартыков (өлгөн кийинде) Советский Союзтын Ге-
ройы деп ат-нере адалган.

Көксуу-Оозы аймактан колхозчы Тимофей Иванович Пар-
шуткин, Шебалин аймакта «Горный Алтай» колхозтын азый-
гы председатели Сергей Венедиктович Налимов ло Туулу
Алтайдан фронтко атанган өскө дө јуучылдар Совет Төрөли
учун јалтанбай тартыжып, Советский Союзтын Геройы деп
күндүлү ат-нереле адаттылар.

Ада-Төрөл учун Улу јуунын фронтторында бойынын јал-
танбазы учун СССР-дин бастыра эл-јонынын 7 миллионнон
ажыра чыгартулу улузы ордендерле, медальдарла, ол тоодо
Горно-Алтайский автономный областьтын 6 мун 870 киж
кайралдаткан. 11 мун 630 киж, ол тоодо Туулу Алтайдан
23 киж Советский Союзтын Геройы деп күндүлү ат-нереле
адаткан.

Областьтын ишкүчиле јаткандары тылда да эрчимдү иш-
тедилер. Ада-Төрөл учун Улу јуунын јылдарында јакшы иш-
тегени учун Туулу Алтайдан 7 мун киж башкарунын кай-
ралдарыла темдектелген.

Фашистский Германияны ла онын колтукчыларын оодо
согорында бир канча ороондордын албатылары ла черүле-
ри турушкан. Је јуунын эн ле уур деген јүги Советский Союз-
ка, онын Јуу-Јепселдү Ийде-Күчтерине келишкен.

Ада-Төрөл учун Улу јууда совет албаты военный полити-
ческий ле экономический јенүге једип алган. Империализм-
нин баштаачы ийде-күчтерин оодо сокконынын шылтузында
бир кезек ороондорды социалистический өзүмнин јолына баш-
таары јанынан јакшынак аргалар төзөлгөн. Анайда социа-
лизм, јаңыс орооннын кереги эмес, је телекейлик система
боло берген.

Советский Союз јуунын уур ченелтезинен там бек ийде-
күчтү болуп чыккан. Бистин албаты төрөл партияга башта-
дып, јемирилген хозяйствоны орныктырала, ичкери там ла
јенүлү барып јат. СССР-дин ишкүчиле јаткандары Улу Је-
нүнн 32-чи јылдыгын коммунистический строительство-
нын бастыра бөлүктеринде бийик көргүзүлөргө једип алган-
дарыла уткып турулар.

Совет албаты КПСС-тин XXV-чи съездинин јөптөрүн
јүрүмде јенүлү бүдүрип, онынчы бешјылдыктын јакылтала-

рын бүдүреринде эрчимдү иштеп жат. Улу Октябрьдин 60 жылдыгына учурлап, городтордо ло журттарда элбеген социалистический мөрөйдин жалбыжы албатынын бу мындый жедимдерине жаан жөмөлтөзін жетирип туру.

Коммунистический партия ла советский башкару бойынын телекейлик политиказынын төс амадузы коммунизмнин строителствозын өткүрерине бастыра социалистический ороондорго, бастыра государстволордын албатыларына керектү амыр-энчүни там бек эдери деп бодойдылар.

Империализм бар өйдө орооннын коруланар аргазын там ла бек күчтү эдип, оны көстинг чогындый чеберлеер керек деп, В. И. Ленин темдектеген. Бистин партия ла башкару Лениннин бу жакарузын жүрүминде ак-чек бүдүрип турулар.

Советский черү ле талайла жүрер военный Флот партиянын ла башкарунын, бастыра албатынын ада килемјизинде ле жаан ајарузында. Эмдиги өйдө СССР-дин Жуу-Јепселдү Ийде-Күчтери тактический, оперативный ла стратегический кандый ла задачаны јер үстинде, кейде ле талайда бүдүрер јаан ийделү болуп јат. Ол социализмнин ороондорынын карындаштык черүлериле кожо кажы ла өйдө бистин государствонын, бастыра социалистический најылыктын гранын корулаарына белен туруп јат.

Бистин орооннын ишкүчиле јаткандары Совет Союзтын фашистский Германияны јенген байрам күнин бойынын агару керегинин улу јенүзине оморкогонду айалгада уткып турулар.

Совет Союзтын Ада-Төрөл учун Улу јуудагы Јенүзи качан да болзо — улу ла мөңкүлүк. Ол јангы өзүп турган јаш үйеге, Октябрьдын улу керегин, Ада-Төрөлдин ак-чегин ле јайымын терен сүүген бастыра улуска оморкодоочы јозок болгон до, мынан да ары болор.

В. Землянский

ЭН ДЕМОКРАТИЧНЫЙ

Ишкүчиле јаткандардын депутаттарынын јербойындагы Советтеринин 15-чи катап тудулган депутаттарынын полномочийлери түгенип браат. Мыныла колбой РСФСР-дин Верховный Совединин Президиумы 1977 јылда 19 июньда ишкүчиле јаткандардын депутаттарынын краевой, областной, окружной, городской, районный, журт ла поселковый Советтерине јангы выборлор өткүрер керегинде Указ чыгарды.

Государственный јаннын јербойындагы органдарына выборлор өткүрери бистин Төрөлистин јаан общественно-политический кереги болот. Ишкүчиле јаткандардын Советтери — ишмекчилердин ле крестьяндардын ийде-күчтү союзын ла албатылардын бузулбас социально-политический бирлигин керелеп, олардын күүн-табын бүдүрөт. «Советтер — элбек албаты-јонго ачык јан, олардын ижи эл-јоннын көзінде өдөт, ол иште албаты бойы да эрчимдү туружар аргалу, јан бойы да албатынын күүн-табыла тудулат» — деп, Владимир Ильич Ленин айткан.

Выборлор ишкүчиле јаткандарды политический јанынан таскадарына, албаты-јоннын эрчимин көдүрерине избирательдерге јаннын органдарынын ижин кату шинжүде тударга јаан јөмөлтө эдет.

Эң демократичный избирательный система — бистин ороондо, андый система бир де капиталистический ороондо јок. Буржуазия ла олардын агенттери бойынын избирательный системазын демократичный деп јарлагылайт, олар анча-дала көп партияларлу болгоныла, бир канча кандидаттар көстөөр аргалу болгоныла тын мактангылайт. Је чынын көрөр болзо, андагы ишкүчиле јаткандарда јаннын органдарына ишкүчиле јаткандардын јилбүүлери учун тартышкадый депутаттар тудар право јок.

Анда буржуазный, ишкүчиле јаткандарды мекелейтен куурмакчыл демократияны капитализм эмди там ары уйдадып јат, јартап айтса, ишкүчиле јаткандарга берилген тегин де ас-мас праволорды оног тын аstatкылап јадылар.

Советский демократия аайынча дезе бистин граждандарга законло көрүлген, текши јарлу, материальный јанынан јеткилделген демократический праволор ло јайымдар берилген. Демократия кандый болот — чындык па, куурмак па, ол улуска чын ла тuzалангадый право берет пе айла ол курула сөс пө — мыны ончозын чаазында бичилгенинен эмес, је ол јадын-јүрүмде албаты-јонго нени, кандый праволорды берип турганынан билип алар аргалу.

Социалистический демократия капиталистический демократиядан незиле аныланат дезе, бистин демократиянын эң учурлу амадулары — ишкүчиле јаткандарга материальный ла духовный байлыктарды тuzаланар арга берери, оларды политический ле социальный јайымдарла јеткилдеери, элбек албаты-јонды государствотонын ла обществонын керектерин башкараына тартып алары болуп јат.

Социалистический демократия аайынча ишкүчиле јат-

кандарга бойынын күүниле жайым куучындаар, бойынын бичигенин жайым кепке базар, жайым жуундаар ла кандый бир общественный организацияларга жайым биригер, анайда ок иштеер, амыраар, үренер, социальный жеткилдешти тузаланар, су-кадыкты корыыр ла оонг до өскө элбек социально-экономический праволор берилет.

Октябрьский революция төзөгөн (онын алтанынчы жылдыгын быжыл бистинг бастыра албаты темдектеер) Советтердин жагы — эн ле чындык, элбек албаты-жонды органдарына тартып алып иштейтен жан. Ол ишкүчиле жаткандарга государственный, производственный ла общественный керектерди башкарарында туружатан бастыра аргаларды берет.

СССР-де жажы жеткен кажы ла кижиге депутаттар көстөөр лө Советтердин депутадына бойы да көстөдилер право берилген. Бистинг ороондо избирательный право бастыра жагынан толо болот.

Бистинг Советтер — ишкүчиле жаткандардын жылбүүлери корып турган жан, олар чын ла албатынын жагы.

Советтерге ишмекчилер ле колхозчылар, инженерлер ле колхозтордын башкараачы ишчилери, журт хозяйствонунг специалисттери ле врачтар, үредүчилер ле культуранын ишчилери кирет, олар ончолоры экономиканын ла культуранын башка-башка бөлүктөринде эрчимдү иштеп, жакшы једимдерге јединип турган ишчилер. Жагнын органдарына көстөлгөн депутаттар албатынын жылбүүлери бүүдүрип, государственный керектерди шүүжип көрөринде эрчимдү туружадылар.

Быжыл өдөтөн выборлор социалистический демократиянын өзүминде ичкери база бир жаан алтам болор. Избирательный кампания иштеги ле политикадагы көдүрингилү айалгада өдөт. Выборлор хозяйственный ла социально-культурный строительстводо КПСС-тин XXV съездинин јөптөрин јадын-јүрүмде бүүдүреринде Советтердин учурын там тыгыдар. Тургуза өйдө Советтердин алдында сүреен каруулу задачалар туруп јат. Олордын күнүн ле көрөтөн сурактары промышленностьто, журт хозяйстводо, бытовой ло социальный строительстводо, су-кадыкты корыыр бөлүкте, социальный жеткилдештинг ле албаты үредүнинг бөлүктөринде, общественный ээжилерди ле граждандардын праволорын корыырында ла албаты-хозяйствонунг өскө дө бөлүктөринде көп болот.

Калганчы жылдарда Советтердин јадын-јүрүминде билдирүлү кубулталар болгон. Олар Советтердин материально-финансовый базанын тыгыдарына партиянын ла башкаруунунг ууландырган бир кезек закондорыла колбулу. Калганчы өй-

дө анчадала јурт, поселковый, городской ло районный Советтердин учуры сүреен јаанаган. Бу закондор аайынча Советтердин праволорын ла аргаларын чик јок элбедип салган.

Бу јуукта онынчы бешјылдыктын баштапкы јылынын итогторы јарлалган. 1976 јылда экономиканын өзүми керегинде статистический тоолорды көрүп, бис акту јүрегистен сүүнедис. Јурт хозяйствонын текши продукциязынын кеми, ол јыл күннин айалгалары коомой до болгон болзо, алдындагы јылдын орто тооло алынган кеминен бийик болды. Промышленностьто ло строительстводо, ишкүчиле јаткандарды бытовой, медицинский ле культурный јанынан јеткилдееринде јединип алган јенүлер база билдирлү. Мындый бийик јенүлерге јединип аларга јербойындагы Советтердин, олардын депутаттарынын эрчимдү ижи јөмөлтөзин база јетирген.

Аймактардагы ла јурттардагы Советтер, олардын исполкомдоры јербойындагы экономиканын төс учурлу суракта-рын: јерди канайда астамду тузаланар, аштын түжүмин ле малдан алар продукциянын чындыйын канайда бийиктедер, социально-культурный ла коммунистический строительствоны јылгырладарга нени эдер керек, јолдорды канайда јаранды-рар ла оной до өскөлөрүн өйлү-өйинде көрөдилер.

Депутат — Советтерде төс учурлу кижі. Олардын кажы-зы ла Советтердин бастыра ижинде эрчимдү туружып, государственный јанды башкарарына бойынын јаан болужын јетирип јат.

Эмди албатынын чыгартулу улuzuна јаан аргалар (полномочийлер) берилген. Депутаттардын статусы керегинде СССР-дин Верховный Советинин јөптөгөн законы общество-нын јүрүминде депутаттардын учурын көдүрерине јаан јөмөлтөзин јетирген, албаты-јоннын текши тузазына уулан-дырылган ишти бүдүрерине јарамыкту айалгалар төзөгөн. Мыныла коштой бу закон кажы ла депутаттын алдына бийик некелтелер тургускан.

Областын јербойындагы Советтеринин депутаттары-нын көп сабазы — тоомјылу улус. Олор коммунизмнин керегине акту күўниле беринип, общественный иште, јүрүмде бастыра билгирлерин, бар арга-күчтерин салып, эрчимдү туружат.

Келетен выборлордо Коммунистический партия, алдында-гы ок чылап, партийный эместерле бирлик болуп, эрчимдү туружар. Коммунисттердин ле партийный эместердин бирлигинин адынан депутаттарга кандидаттар көстөлөр, бу мынызы избирательный кампаниянын эн каруулу ижи.

Партиянын Программасы аайынча көстөлгөн кандидаттардын жадын-жүрүми, ижи-тожы керегинде жуундарда ла печатта элбек шүүжү өткүрер керек. Избирательдерге кажы ла кандидат керегинде бойынын шүүлтезин ачык-жарык айдар бастыра аргалар берилет.

Выборлорго белетенер өйдө ишкүчиле жаткандардын ортозында жаан организационный ла агитационный иш өткүрилер учурлу. Ол иштин эн карулузы: избирательный кампаниянын учурын эл-жонго элбеде жартап, ончо избирательдер выборлордо эрчимдү туружарына јединип алары болуп јат. Албатыны советский избирательный закондордын төзөлгөлөриле, чокум темдектер ажыра социалистический демократиянын өзүмиле таныштырар керек. Бистин демократия капиталистический ороондордын «јайым» деген демократиязынан чик јок артык болуп, чек аныланып турганы керегинде элбеде јартаар керек.

Избирательный кампания өдүп турар өйдөги агитационно-пропагандистский ишти предприятиелердин, колхозтордын, совхозтордын, стройкалардын задачаларыла колбоп турар керек. Выборлорго белетенер өйдө албаты-јонды городто, јурт јерлерде социалистический мөрөјди элбедип, бешјылдыктын экинчи јылынын пландарын јенүлү бүдүрерине ууландырар учурлу.

Јербойынын Советтерине выборлор өдөр тужында бистин албаты Коммунистический партияны ла Советский башкаруны күреелей туруп, бойынын бузулбас бирлигин база катап керелеп, коммунисттер ле партийный эместердин биригүзи учун, КПСС-тин XXV съездинин јөптөрин жадын-жүрүмге өткүрери учун, Төрөлинин ийде-күчин там тыгыдары учун үндерин бир кижидий береринде алаңзу јок.

В. Костенков

ПРОФСОЮЗТАРДЫН ЈАҢЫ ЗАДАЧАЛАРЫ

1977 јылда 21 марттан 25 мартка улай бистин Төрөлистин төс городаында — Москвада Кремльдин съездтер өдөр Оргөөзинде СССР-дин профсоюзтарынын XVI съезди өткөн. Съезде ишмекчи класстын, колхозный крестьянствонун ла иштеп јаткан интеллигенциянын беш муннан көп элчилери турушкан. Бу тоомјылу жуунда Алтайский крайдын профсоюзтарынын чыгартулу улустары көп (51 делегат) болгон, бу тоого Горно-Алтайский автономный областтан Күпчеген-

деги совхозтын старший койчызы Фалей Тадыевич Барбаров, Улагандагы орто школдын үредүчизи Раиса Дмитриевна Суркашева ла облсовпрофтын председатели Г. Ф. Леонов кирген.

ВЦСПС-тин кычыртузыла съездтин ижинде 115 орооннон 147 профсоюзный ла ишмекчи делегация, анайда ок дезе јети телекейлик организациянын чыгартулу улустары турушкан.

Съездтин трибуназынан КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызынын нөкөр Леонид Ильич Брежневтин айткан куучыны профсоюзный съездти агылу учурлу эткен. Онын куучынында Коммунистический партиянын ла Советский государствонун ич ле тыш политиказынын јарталгалак төс сурактары тургузылган, бистинг социалистический Төрөлисти өнжидери, советский улустын јадын-јүрүмин онон ары јарандыраы, јер үстинде амыр-энчүни корыыры ла тыгыдары керегинде партиянын кичеемели ачык-јарыгынан көргүзилген.

Нөкөр Л. И. Брежневтин куучынында, КПСС-тин Төс Комитединин XVI съездке ийген Уткуулында советский профсоюзтардын ижи бийик баалалган, олардын учуры ончо јанынан јарталган, эмдиги ајалгалардагы задачалары ленинский көрүшле чокумдалган.

Куучыннын учунда нөкөр Л. И. Брежнев профсоюзтарды Октябрьский Революциянын ордениле кайралдаары керегинде СССР-дин Берховный Совединин Президиумынын Указын кычырала, съездтин делегаттарынын ла айылчыларынын екпиндү колчабыжуларыла Төрөлдин бийик кайралын ВЦСПС-тин маанызына тагып, президиумга СССР-дин профсоюзтарынын XVI съездине КПСС-тин Төс Комитединин ийген Уткуулын табыштырган. Бу орденди профсоюзтарга шак эмди, Улу Октябрьдын 60 јылдыгына белетенген күндерде, бергени терен шүүлтелү. Бийик кайрал — ол албатынын бүдүрген керектерине олардын эткен јаан јөмөлтөзин темдектегени.

Съезд ВЦСПС-тин председатели нөкөр А. И. Шибает эткен отчетный докладты, ревизионный комиссиянын отчетный докладын уккан ла шүүшкен, анайда ок дезе мандатный комиссиянын председатели нөкөр А. В. Виктор ВЦСПС-тин качызы эткен докладты уккан ла јөптөгөн.

Съездтин делегаттарынын кабортозынан көби — 2570 кижии — бистинг орооныстын ат-нерелү ишмекчи клазынын чыгартулу улустары болгон. Кажы ла сегизинчи делегат — Социалистический Иштин Геройы. Делегаттардын 62,7 проценти — КПСС-тин члендери ле членине кандидаттар. Тө-

рөлинин тузазына бүдүрген атту-чуулу керектери учун 3855 делегат Советский Союзтын ордендери, медальдарыла кайралдаткан.

Делегаттардын ортозында ишкүчиле жаткандардын депутаттарынын Верховный ла жербойындагы Советтеринин 1686 депутады болгон. Съезде жакшынак советский уй улустан 2052 делегат турушкан, жашөскүримнин чыгартулу улустары көп болгон. Делегаттардын 86,7 проценти бийик ле орто үредүлү, 1114 кижиси съезде профсоюзный ишчилерден ийилген.

Съезде төртөннөн көп делегаттар куучын айткан. Профсоюзный ишти, туура салбас сурактарды канча ла кире толо чокум амадулу шүүжерине съезде пленарный заседание-лерле коштой эн учурлу сурактарды шүүжетен алты секция төзөлгөн. Ол секциялардын ижинде 1980 делегат турушкан, шүүжүдө 125 кижиси куучын айткан.

ВЦСПС-тин отчетный докладында профсоюзтардын XV ле XVI съездтер ортодо өткүрген көп келтейлү ижи терен ле ончо жанынан көрүлгөн, олардын ижин онон ары көндүктирери айынча практический задачалар чокумдалган.

В. И. Ленин профсоюзтардын социалистический общество учурын чокум-жарт айдып берген, оларды башкарыштын школы, хозяйствоны өткүреринин школы, коммунизмнин школы деп адаган. Тын өзүмдү социализмнин айалгаларында профессиональный союзтардын бу исторический иш-керектери азийгызынан толо ачылган.

Бу өйдө советский профсоюзтар производствоны, государствоны, обществоны башкаларынын көп миллиондор тоолу калык-жон туружып турган школы, хозяйствоны социалистический жолло өткүреринин школы, коммунизмнин школы болуп жат. Мындый школдо производствоны көдүрери керегинде кичеemelди ишкүчиле жаткандардын праволоры ла жылбүлери керегинде кичеemelле колбоштырарга үренгилеп жат, миллиондор тоолу ишчилер коммунистический санаалу жүрерге ле иштеерге тазыгып турулар.

Профсоюзтар бойлорынын ончо једимдерине партийный башкартунын шылтузында једип алган. Олор ишкүчиле жаткандардын жылбүлери учун, марксистско-ленинский јаркынду амадуларды жүрүмге өткүрери учун бойына килебей турумкай тартыжарына Лениннин партиязынан үренедилер.

КПСС-тин XXV съезди ороонды экономический ле социальный јанынан өскүреринин улу-јаан программаны тургускан. Бу программа советский профсоюзтар бойынын күчин

салатан төс учурлу керек болуп јат. Партиянын онынчы беш-
жылдыкты арбыннын ла чыгдыйдын бешжылдыгы эдер деген
кычырузына каруу берип, профсоюзтар бу кычыру жүрүмге
жеңүлү өткүрилип турарына ончо аргаларды тузаланадылар.

1977 жылга ла бүткүл бешжылдыкка областьтын ишкүчиле
јаткандарынын алдында јаан задачалар туруп јат.

Бистин областьта онынчы бешжылдыктын јакылталарын
өйинен озо бүдүрери учун социалистический мөрөйдө 45556
ишмекчи, инженерно-технический ишчи ле служащий, ишти
коммунистический санаалу көрөри учун движениенин 21988
туружаачызы, ол тоодо коммунистический иштин 9522 мер-
гендүчизи туружат. 9611 сдельщик иштин арбынын бийиктедер
акту бойынын планы аайынча мөрөйлөжөт. 1269 инженер, тех-
ник, јурт хозяйствонун специализи акту бойлорынын пландары
аайынча иштеп јат. 182 бригада, участок, смена, ферма беш-
жылдыктын баштапкы эки жылынын планын 1977 жылдын 7
ноябрине бүдүрерге молјонгон. 36 кижии Төрөлистин юбилей-
ине бешжылдыктын үч жылынын плановый јакылталарын бү-
дүрер болуп молју алынган. Олордын ортозында бөс согоочы
Евдокия Ивановна Ворошина. Ол эки жылдын јакылтазы
аайынча 27422 метр бөс согор ордына 27779 метр соккон, ай-
ла ол декоративный бөстин чыгдыйы сүрекей јакшы болгон.
Гардинный тюль түүр фабриканын тюль түүчизи Валентина
Николаевна Громова 1976 жылда планга үзери 57 мунг метр
гардинно-сетчатый полотно иштеп чыгарган, 1977 жылда ол эки
жылдын јакылталарынын тоозына тюльдин калганчы метр-
лерин түүген. Иш аайынча нөкөрлөри ле фабриканын об-
щественный организациялары В. Н. Громованын 1978 жыл-
дын 1 январинин тоозына иштегенин елка өткүргениле темдек-
теген. Бу ок фабриканын тюль түүчизи Галина Михайловна
Волкова бешжылдыктын эки жылынын планын 1977 жылда 11
апрельде бүдүрип койгон.

Бөс согор фабрикада 1978 жылдын январь айынын тоозына
производствонун 7 озочылы иштеп јат, олордын ортозында —
мотористкалар Лидия Фридриховна Пяткова, Александра
Евстигнеевна Кошелева ла Галина Андреевна Самойлова.
Социалистический мөрөйдин озочылдары анайда иштегилейт.

XVI съезд советский профсоюзтар ла бастыра ишкүчиле
јаткандар төрөл Коммунистический партиязын, онын нөкөр
Леонид Ильич Брежневке баштаткан ленинский Төс Комите-
дин күреелей бек ле чук туруп јатканынын јаркынду нерези
болды. Съездтин бастыра ижи Коммунистический партиянын
XXV съездинин шүүлтелерин ле нөкөр Л. И. Брежневтин

көдүринилү куучынын, КПСС-тин Төс Комитединин профсоюзтарга ийген Уткуулын темдектегениле өткөн. Советский профсоюзтар бийик кайралды ижиле чындыктаарга бастыра күчин салар, КПСС-тин XXV съездинин исторический жөптөрүн жүрүмгө өткүрери учун оного тын тартыжар, бойынын ижин Улу Октябрьдын 60 жылдыгын жарамыкту уткырына, онынчы бешжылдыктын жакыталарын бүдүрерине оного эрчимдү ууландырып турар деп, съездтин делегаттары Коммунистический партияны, онын Төс Комитедин, Леонид Ильич Брежневке баштаткан Политбюрозын бүдүндирген.

Г. Леонов

АЗЫРАЛ БЕЛЕТЕЕРИНДЕ ТУЗАЛАНАР МАШИНАЛАРДЫН КОМПЛЕКСИ

Бистин областьтын колхозторынын ла совхозторынын ишчилери 1977 жылда 1976 жылдагызына көрө белетейтен азыралдын текши кемин орто тооло 25—28 процентке көптөдип, 170 тоннадан ас эмес өлөң, 80 мун тонна сенаж, 40 мун тонна моноазырал, 287 тонна силос ло витаминдү 8 мун тонна өлөң кулурды белетеп алар учурлу.

Бу каруулу керекке партийный, советский, хозяйственный органдардын, специалисттердин, механизаторлордын ла ремонт өткүрөөчилердин жаан белетеништү иштери уландырылар учурлу. Бастыра аяруны КПСС-тин Төс Комитединин журт хозяйствонун сурактары аайынча Письмозында тургускан задалаларды кыйалта жоктоң бүдүрерине ууландыра керек.

Техниканы бойынын ойинде ле бийик чындыйлу эдип белетеп алганынан, азырал белетеечилердин ижин чике ле бийик арбынду болор эдип төзөгөнине ле азырал белетеер ишти агротехнический эн жарамыкту өйдө өткүрерине тузалу өскөдө төзөмөлдү хозяйственный иштерден бу каруулу керектердин жеңүлү бүдери жаан камаанду болуп јат.

Азырал белетеер иш башталарына јетире хозяйстволорго өлөң чабар сегис јүске јуук косилкаларды, силос јуур үч јүске јуук комбайндарды, јүс сегизенге јуук прессподборщиктерди, беш јүске јуук темир тырмууштарды ла өскөдө машиналарды белетеп алар керек.

Је андый да болзо, бир кезек хозяйстволор бу мындый техниканы јеткил кеминче белетеп албаган. Бу өйгө јетире силос јуур 214 комбайн, 80 прессподборщик ремонттолбогон, бүткүл областьты алгажын, тракторло иштеер тырмууштардын ла

подборщиктердин буул салар јепселдеринин 60 проценти белетелбеген.

Ремонт өткүрерин удатканы, техниканы белетеерин өлөң ижине кирер өйдин алдында баштаганы ремонттын чыгдыйын јабызадып ла өлөң ижин баштаар өйди удадып турганын ајаруга алып, техниканы белетеерине, оны бойынын өйинде ле бийик чыгдыйлу ремонттоорына төс ајаруны ууландыра керек.

Азырал белетеер ишти өткүрерин канайда төзөп аларын эмдигештен шүүжип, иштеер планы тургузар тушта, техниканы кайда, канча кирелү тузаланарын ажындыра темдектеер. машинно-тракторный агрегаттарды ла звенолорды чике төзөөрине јаан ајару эдер керек. Планы тургузар тужында технологияны ла машиналардын комплексин чике тузаланарын ажындыра темдектеер керек.

Бүдүретен бастыра иштерди комплексный јанынанг механизировать эдерине, колдын күчиле бүдүрер иштерди канча ла кирелү астадарына, технологический операциялардын үзүктелбей өдөрин ле тракторлорды ла јуртхозяйственный машиналарды толо ийде-күчиле тузаланарын јеткилдеерине кандый машиналарды кайда тузаланарын ажындыра кыйалта јоктон јартап алар керек.

Агрегаттарды аайлу-башту эдип, чике төзөп алганынан иштин арбынын бийиктедери ле механизированный иштин бойына турар баазын јабызадары јаан камаанду болуп јат. Темдектезе, КПД-40 деп танмалу косилканы Т-40 эмезе МТЗ-50 деп тракторло колбоп иштеер аргалу. Је келишкедий айалгада косилканы Т-40 тракторло колбоп иштеткени тузалу болор, бу тужында МТЗ-50 тракторды оноң уур иш бүдүрерине јайымдап јат.

Ол эмезе мындый темдекти алалы. МТЗ-50 тракторго бир косилканы колбоп, бир гектар јердин өлөңин јууза, оны иштеп аларынын баазы 1 салковой 70 акча, је эки косилкала јууза — 1 салковой 60 акча болор. Баштапкы учуралда гектар јердин өлөңин чабарына бир кижы 1,67, экинчизинде — 1,59 час өй чыгымдаар.

Анчадала навесной (селеске) косилкаларды тузаланганда, гектар јерде бүдүрер иштердин баазы 1,5—1,8 катапка јабызап иштеер ийде-күч 3—4 катапка ас чыгымдалып јат.

Колбоштырган (көп брусту) КПД-40, КНУ-6М деп косилкаларды иште түс јерлерде тузаланар керек. 10 гектардан јаан эмес јерде бир брусту селеске косилканы тузаланганы јак-

шы. Өлөң суйук өскөн болзо, андый јердин өлөңин ЖВН-6 деп чалгылары элбек жаткала чаап, бу ок өйдө курлап јат. Өлөңи јыгылган ла такталып-тепселген јерди КЗН-2,1 ле КСХ-2,1 эмезе КНФ-1,6 деп јаңыс брусту косилкаларла чабары эптү. Бу косилкаларла өлөңди агаштар ортодо до чабарга јараар.

Өлөңди курлаарына ла андандырарына көп учуралдарда КВК-6 деп колесно-пальцевый тырмууштарды тузалангылайт. ГП-14 лө ГПТ-6 деп поперечный ла ГПП-6 деп јарымдай селеске поперечный тырмууштар өлөңди ныктай курлап турганын ајаруга алып, өлөңи суйук јерлерде тузаланганы торт.

Чапкан өлөңди јымжада былчырына ПТП-2 эмезе ПТП-2М деп јарымдай селеске тракторный плющилкаларды тузаланар. Кезик учуралда өлөңди јымжада былчырын оны чаап турган тужында КПВ-3 деп өлөң былчырар эмезе КПП-1,6 деп косилкала өткүредилер. КПД-4 деп косилкалар ла ПТП-2 деп эки өлөң былчыраачы колбоштырган агрегаттар бийик арбынду иштейдилер.

Пресстеген өлөңди белетеер тужында, оны јакшы кургазын деп бир бөлүк тырмууштарла андандырар. Олор курларды бир аай андандырып ла бастыра өлөңгө јаңыс өйдө кургагадый арга берип јат.

Тюк эдип болчоктогон өлөңди јуунадарына тюктер јуунадар ГУТ-2,5 деп абрачактарды тузалангылайт. Бу тужында тюктин узунун 1000 мм. эдерине прессти аңылу јазалла темдектеп алар керек. ГУТ-2,5 деп абрачакла тюктерди өлөң обоолойтон јерге 1,5—2 километрге јетире коштоп тартар аргалу. Ол эмезе бу иште тюктер коштоор ТШН-2,5 деп штабелевщикти автомобиль тартып јат. Кезик учуралда јаны ла пресстелген тюктерди јууп, абрачакка саларына склиз-лотокторды тузалангылайт. Је мындый учуралда тюктерди коштооры колдын күчиле де өткүрилерин ајаруга алар керек.

Сенажты белетеерин тегин косилкала, тырмуушла өткүрер. Јаңмыр-јааш өлөңнин ток азырал веществозын јунуп турганы учун оны јымжада былчырын ајас күнде өткүрер. Белетеген өлөңди траншейге салар тушта ВНБ-3, ВНХ-3 ле өскө до волокушаларла буулап јат. Абрага эмезе машинага ПШ-0,4 лө ПЭ-0,8 деп погрузчикле, КУН-10 деп копноводло коштоп јат. Өлөңди чечкелеп кезерин КУФ-1,8 деп косилка-подборщик өткүрет. Бу иште анайда ок силос јуур КС-1,8 деп ле «Вихрь» деп комбайнды тузаланарга јараар. Чечкелеген өлөңди тартар тужында абранын бортторын бийиктедип, үстин ја-

бар сеткала јеткилдеер эмезе тартар тужында ПСЕ-12,5 деп ағылу прицепти тузаланар.

Витамиנדү өлөң кулурды белетеерине ёлөңди КИН-1,4 лө КУФ-1,8 деп косилкаларла чаап јат. Бу тушта өлөңди сүрекей оок эдип чечкелеерине ајаруны ууландырар керек.

Бийик кырлу јерлерде иштейтен агрегаттарды белетеер тужында трактордын ийде-күчи талайдын кеминен бийик кажы ла 500 метр јерге 5 процентке јабызап турганын ундыбас.

Эмдиги өйдин техниказынын бастыра аргаларын тузаланарына иш бүдүрер бастыра баштамы коллективтер, звенолор, отрядтар кичеенер учурлу. Ишти звенолоп бүдүргени, машиналардын комплексин чике тузаланганы ишке ийде-күчти чыгымдаарын 1,5—2,5 катапка јабызадар ла средстволорды 20—40 процентке чеберлеер аргалу болуп јат.

Иштеер он частын туркунына 100 тонна сенаж белетеп аларына отрядта машиналарды мындый эп-аргала тузаланар аргалу: өлөңди чабарын Т-25+КС-2,1 деп үч агрегат, андандырарын ла јуурын Т-25+ГВК-6 деп үч агрегат, јуурын ла чечкелеерин үч МТЗ-50+КУФ-1,8, тртарын үч МТЗ-50+6—8 2ПТС-4, ныктап јабарын эки Т-74 өткүргилейт.

Горно-Алтайский јуртхозяйственный ченемелдү станциянын ченемелдү производственный хозяйствозында сенажты белетеер звено: КПВ-3 эмезе ЖВН-6 деп жаткадан эмезе эки косилкадан, ГВК-6 (бир эмезе эки), КС-1,8, «Вихрь», КУФ-1,8, 8—2 ШТ, 6—8 автомашинадан, Т-74 деп эки трактордон төзөлөт.

Механизированный отрядтары ла звенолоры иште мындый бириктирген группаларла тузаланганы технологический процессти јарандыра төзөөрине, технический јанынан јеткилдеерин ле техниканы ремонттоорын, күйдүрер ле сүрткүш эдер материалдарла јеткилдеерин јакшы төзөөрине јаан аргалу болуп туру. Бу мындый амадуга ағылу службаларды, технический шинжү ле болуш јетирер, аварийный ремонт өткүрер ле машиналарды горючийле јеткилдеер бригадаларды төзөп алар.

Бастыра бу сурактарды чын-чике ле бойынын өйинде јартаганынан, башкараачылар, партийный ла профсоюзный организациялар социалистический мөрөйди канайда төзөп алганынан, технический аргаларды ла иштеер коллективтерди чике башкарганынан азырал белетееринде машинно-тракторный парктын ижинин кандый тузалу болоры камаанду.

ПАРТИЙНЫЙ ОРГАНИЗАЦИЯ ЛА СТЕНГАЗЕТ

Бистинг ороондо жарым миллионног ас эмес стенной газеттер чыгып јат. Олордын ижин промышленный предприятие-лердин, колхозтордын ла совхозтордын, үредүлү заведение-лердин партийный ла профсоюзный организациялары башкарат. Анайдарда, стенной газеттер јербойындагы партийный ла профсоюзный организациялардын органы болуп јат.

Производството стенной газеттердин учуры ла олордын ижин башкалары керегинде партиянын Төс Комитединин Оргбюрозы 1942 јылда баштапкы декабрьда јөп чыгарган. Онын да кийиндеги јылдарда Коммунистический партиянын Төс Комитеди общественно-политический иште ле эл-јонды коммунистический күүн-санаалу эди тазыктыларында стенной печатьтын јаан учуры керегинде јөптөрдү көп катап чыгарган ла олордын иштерин јаантайын јөмөп јат.

Предприятиелерде ле учреждениелерде, колхозтордо ло совхозтордо стенгазеттерге үзери «Јуучыл листоктор» ло «Јалкындар», ёскө дө изданиелер көптөг чыгып туру. Олордын ижинде албаты-калык элбеде туружат.

Партийный организациялар стенной газеттердин ижин канайда башкарып јат?

Озо ло баштап, газеттин ижине бу керекти јилбиркеп бүдүргедий улусты көстөп тудуп алар керек. Газеттин бүдүмин, учурын јараш солун эди бойынын өйинде чыгарарын кичеер. Партийный комитеттер бу ишти јилбиркеп бүдүретен улусты редколлегияга тудуп алала, олордын ижине јакшынак болужын јаантайын јетирер учурлу.

Јакшынак иштү стенной газеттер Туулу Алтайдын промышленный предприятиелеринде, үредүлү заведениелеринде, колхозторында ла совхозторында ас эмес. Темдектезе, бир канча јыл мынаг озо Эликманардагы совхозтын Оностогы фермазынын партийный ла профсоюзный организацияларынын стенной газеди учуралдан учуралга ла чыгып туратан. Је качан партийный организация редколлегиянын членине бу ишти акту күүн-табынаг бүдүргедий улусты, ол тоодо областной газеттердин јакшынак јурткорын нөк. М. Е. Акользинди көстөп туткан. Онын кийинде Оностын стенной газеди Шебалин аймакта эн артык иштү газет боло берди.

Андый ок бүдүми јараш, сонуркап кычыргадый стенгазеттер Горно-Алтайсктагы типографияда, гардинный тюль түүр ле бөс согор фабрикаларда, Маймадагы геологический

экспедицияда ла өскө дө јерлерде јаантайын чыгып, бойло-
рынын кычыраачыларын сонуркадат.

Горно-Алтайсктагы типография электричествонын ийдезин
темдектелген кеминен көп кородып турганына партийный ор-
ганизациянын качызы нөк. Г. А. Фролов ајару эткен. Ненин
учун электроэнергия көп чыгымдалып турганын стенной га-
зеттин редколлегиязы ајаруга алып, шылтагын газет ажыра
көргүссин деп, партийный организациянын качызы јакыган.

Критический материал типографиянын стенной газетинде
чыккан. Анда электроэнергия кандый шылтактаг улам көп
короп турганы чокум бичилген болгон. Кезик ишчилер иштег
јанар алдында иштеген цехтеринде электроотты өчүрбей тур-
ган эмтир. Андый ишчилердин ады-јолын адаган критический
шүүлтелерлү «Јалкындар» база чыгар боло берген. Мынайып
өрө айдылган једикпес түзелген. Эмди электроэнергия планда
көрүлген кеминде чыгымдалып јат.

Партийный организациялар стенной газеттердин ижин
јаантайын шинжүде тудуп, олордын ижине болушпай баргыла-
за, газеттердин өдүни учуры уйдадай да берердег айабас.
Онын учун партийный бюрорло комитеттер стенгазеттердин
алдына чокум задачалар тургузып, олордын ижи план аайын-
ча ла бийик политический кеминде өдөрин редколлегиялардаг
некеер учурлу. Оныла коштой, редколлегиянын ижине бодоп
ло киришпей, а оног төп ишти некеп турар керек.

Партийный јуундарда, партбюронын заседаниелеринде га-
зеттин редколлегиязынын ижининг отчедын угуп турза јакшы.
Бу дезе стенной печатьтын ижинде кандый једикпестер барын
түзедерине ле тузалу шүүлтелер эдерине сүрекеј јарамыкту
болор.

Кажы ла стенгазет айлык, квартал сайын тургускан ла пар-
тийный бюродо јөптөлгөн планы аайынча чыгар учурлу. Мы-
ныла коштой редколлегия кычыраачыларла јуук колбу тудуп,
олор газеттин ижинде көптөг туружарын јеткилдеп јат. Анай-
да ок, газеттин ижине производствонинг озочылдары ла спе-
циалисттер, партийный, комсомольский ле советский орган-
дардын активисттери туружарын кичеемелде тудар керек.

Стенной газетте чын-чике критика болзо, партийный орга-
низация оны кажы ла јанынаг јөмөп јат. Критиканы сүүбес,
критика эткен улусты истеп туратандарла күүн-кайрал јогы-
наг тартыжар керек.

КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нөк.
Л. И. Брежнев партиянын XXV съездинде прессанын учуры

ла ижи керегинде јакшынак шўўлтелер айткан. Стенгазеттин ижи бўгўнги кўннинг некелтезинен ле сурактарынан сондобозын деп партком эмезе партбюро, онын качызы редколлегияны јууп, кандый солундар болуп турганын, неге ајару эдетенин јартап јат.

Стенной газеттердин ижин башкаратанынын база бир эп-аргазы — оларды кўрў-конкурсын, выставказын тўзўп ўт-кўрип турары. Јартынча болзо, КПСС-тин Маймадагы рай-комы, партиянын горкомы андый кўрў-конкурстарды мынын алдында јаантайын ўткўрип туратан. Ого ўзери стенной га-зеттердин редакторларынын, редколлегиялардын члендери-нин јуун-семинарлары болуп туратан. Је бу јакшынак керек калганчы ўйлўрдў ўтпўй барды.

Стенной печать бойынын шўўлтезиле, бўдўмиле партийный газет болгонын база катап темдектеер керек. Ол Коммунисти-ческий партиянын тургускан задачаларын ла амадуларын јў-рўмде бўдўрери учун тартыжып јат.

Эмди стенной газеттердин алдында онынчы бешјылдык-тын албатыхозяйственный пландарын јенўлў бўдўреринде ишкўчиле јаткандар эрчимдў туружарына болужар ла эл-јон-нын јозокту ижин элбеде кўргўзер јаан задачалар туруп јат.

А. Чепрасов

ЈАНЫ ЈЎРЎМ УЧУН ТАРТЫЖУДА

Кажы ла јыл сайын май айда Африканын албатызы бойы-нын текшинациональный байрамын — Африканы јайымдаар Кўнди элбеде темдектейт.

Африканын историясында јаан учурлу кўндер кўп. Је 25-чи май ағылу јерде. Ол кўнде бу сўреен телкем таланын бастыра јерлеринде, ончо толуктарында јуртаган африкан укту улус јайым учун, империализмге удурлаштыра, колониализмге ле неоколониализмге удурлаштыра, расисттердин јандарын ан-тарары учун кўўн-кайрал јоктон тартыжарга беленин угускы-лайт.

Африканы јайымдаар кўнди темдектеер деп, Африканын јайым ла камааны јок ороондорынын башкаруларынын ла госуударстволорынын башчыларынын 14 јыл мынан озо 1963 јылда май айда Эфиопиянын тўс городында — Аддис-Абеба городто ўткўн конференциязы јўптўгўн.

Африканы јайымдаар кўнди јылдын ла темдектеп турары керегинде јўп чыккан кийнинде ўткўн он тўрт јылдын туркуны-

на Африкада национальный јайымданарыла, революционный јангыртулар эдери ле колбулу керектер сүреен түрген өдүп турды. Бу жылдарда колониализмди ле расизмди јоголторында јаан једимдер болды. Колониализмнинг кынјыларын үзе сок-кон јайым Африка бойынын границазын чик јок элбеткен.

Бүгүңги күнде јайым Африканын маанызы онын јеринин 95 процентинин үстинде элбирейт. Континентте јуртаган албатылардын 92 проценти бүгүн колониализмнен јайым. 1963 жылда Аддис-Абеба городто өткөн конференцияда камааны јок 31 государство турушкан болзо, бүгүн Африканын бирлигинин Организацияларына беженге шыдар јайым ороон кирип јат.

Африканын историязына 1974 жыл аңылу бичилер. Ол жылда Африканын көп албатыларын беш јүс жыл кулданган Португалиянын колониальный системазы јемирилди. Онын ордына јаңы государстволор: Мозамбик, Гвинея-Бисау, Ангола, Сан-Томе ле Принсипи, Ногоон Булунгнын ортолыктары төзöldи. Намибияны јайымдаары учун Родезияда јанды ороондо көп нургуны болуп турган африкан укту улуска берери учун тартыжу тыгыды.

Эмди Африкадагы ороондордын көп нургуны ичкери өзүмнинг экинчи тепкижине чыгып алдылар. Бу өйдө төс задача — экономический камаан јок болуп алары учун, албатынын элбек калыгынын јадын-јүрүмнин кемин бийиктедери учун тартыжары.

Бу тартыжуны оморкодып, ичкери көндүктирип турган кандый ийде-күчтер бар? Элден озо Африканын албатызынын јана-баспас күүн-табын, өңдөйип келген ийде-чыдалын алар керек. Олор эмди бойынын јүрүм-салымын колонизаторлор ло империалисттер јокко, бойлары төзөп алар аргалузын билип алгандар. Экинчи јанынан, Африкадагы керектер телекейде классовый ийделер текши тургандарынан камаанду.

Је эн јаан учурлу, кыйалта јок бүдүретен социально-экономический задачалар сүреен тын уур-күчтерге учурап јат. Ненин учун дезе, Африка бойынын ичкери өзүп баратан јолын колониализмнен энчиленип арткан түрени јүрүмнен, экономический ле культурный өзүм сүреен јабыс кеминде болгонынан баштап јат.

Африканын јайым государстволорына түрени јүрүмди јоголторына сүрекей көп чыгым эткени ле коштой јаңы кеп-сүр тартынып алган колонизаторлорло тын тартыжарга келижип јат. Шак ла олор Африканын государстволорын капиталисти-

ческий системадан камаанду эдип артырарга, империализмге жарамыкту јолло апарарга албаданып турулар.

Је монополистический капиталла «анайда өмөлөшкөни» Африканын госу­дарстволорынын ла Күнбадыштагы капитал­дын ороондорынын өзүми өрөлү-төмөндү болгонын астадар­дын ордына там көптөдип турганын јүрүм көргүзет. Мынан ары «анайда өмс­лөжип» барза, бу јүс­јылдыктын учында тын өзүмдү капиталистический госу­дарстволордо бир киж­и бажы­на кирелте 8000 долларга јетсе, јангы јайымдалала, өзүп баш­таган ороондордо 100—200 доллар болор деп, өзүмге ле ја­ныртулар эдерине болужар Телекейлик банктын президенти Р. Макнамара айткан.

Бүгүн өскө ороондордын монополиялары Африканы сырье алатан јер эдип артырарга кичеенип турулар. Андый амадула омор Африкада јангыс ла сырьены баштапкы катап ылгап ар­чийтан предприятиелер тудуп јадылар. Андый эп-сүмеле им­периалисттердин монополиялары ол предприятиелерди Күн­бадыштагы капиталистический ороондордын промышленно­зыла тудуш эдип колбойло, јайымдалган госу­дарстволордын бастыра экономиказын бойлорынын колында тударга амада­гылайт.

Је империалисттердин андый политиказынын учурын Аф­риканын ороондоры ондоп ийеле, ого јол бербеске бойлоры јанынан база јаан иштер өткүрип баштадылар. Андый иштер­ди өткүргени Африканын ороондорынын кебер-бүдүмин чек өскөртти. Ол иштердин тоозында: јерди феодалдар ээлегенин јоголтконы, промышленностьы госу­дарствонын секторы ажы­ра өскүргени, өскө ороондордын предприятиелерин айрып ал­ганы, өскөзи де. Өскө ороондордын предприятиелерин айрып алганы ажыра јиит госу­дарстволорго бойлорынын јеринин ар-бүткен јөөжөзин бойлоры тузаланар, акту бойлорынын кадрларын белетеер арга берип јат.

Африка бүгүн телекейдин јүрүминин телкем јолына чыгып алала, бойлорынын јилбүлери учун тартыжа берди. Конти­ненттин јиит госу­дарстволоры ООН-нын ла онын аңылалган организацияларынын ижинде эрчимдү турушкылайт.

Африканын ороондоры ла албатылары социалистический најылыктын ороондорыла өмөлөжөри кажы ла күн сайын эл­беп ле тынып туру. Социализмнин ороондоры Африканын албатыларынын агару керегине јаан јөмөлтө эдип турулар.

Советский Союз Африканын госу­дарстволорынын ичбойын­дагы керектерине киришпей јат. Бойлорынын јүрүм-салымын,

өзөтөн жолун озор бойлоры талдайтан агару правозын бистин ороон тооп туру. Же бис Африкада национальный камаан жок болорын тыгыдары учун, социально-экономический ичкери өзүм учун тартыжып турган ийделерге жөмөлтө эдип турганыс жарт.

«Бистин партия бойынын жайымы учун жуулажып ла тартыжып турган албатыларга жөмөлтөни эткен де, мынан да ары эдер — деп, нөкөр Л. И. Брежнев КПСС-тин XXV съездинде айткан. — Советский Союз анайда жөмөлтө эдип турарда бойына тузалу нени де бедребейт, концессиялар истешпейт, политический бийлеерин некебейт, военный турлулар сурабайт. Бис бойыстын революционный күүн-табысла, коммунистический сагыш-шүүлтебисле анайда эдип жадыс».

Эмдиги өйдөги Африкада ажарулу керек — анда социализмнин үредүзи там ла элбеде таркап турганы, бир канча ороондор социализмге барар жолго кирип алганы. Капитализмнин жолы национальный жаранып өзөтөн көп тоолу уур керектерди бүдүрер арга бербезин Африканын албатызы бойынын ченемелинен билер. Ол жанынан Танзаниянын президенти Дж. Ньерере мынайда айткан: «Бистин ороондорыста капитализмди өскө ороондордын капиталисттери, озордын акказы, озордын башкартузы жокко өскүрип болбос. Онын учун биске, үчинчи телекейдин албатыларына, капитализмнин жолыла өзөтөни өскө ороондордын капиталисттеринин некелтелерине жараар учурлу. Бис ол некелтелерге жөпсинзебис, мынан ары база озорго бийледерге келижер». Онын учун андый жолды жаратпай турган ороондордын тоозы там ла көптөп туру.

Эмди өзүмнин прогрессивный жолына Алжир, Ангола, Конго Албаты Республика, Гвинея-Бисау, Бенин Албаты Республика, Мадагаскар Демократический Республика, Мозамбик, Сомали, Танзания, Эфиопия ла өскөлөри туруп алдылар.

Африканын албатылары, озордын патриотический ийделери бойларынын политический камаан жок болоры учун, экономический ле социальный жаранып өзөри учун тартыжузында социалистический нажылыктын ороондорынын, Советский Союзтын кысканбай берген нажылык болужына жөмөнгөн дө, жөмөнип те жадылар.

Советский Союзтын ла Африканын жиит ороондорынын ортодо бирлик күүн-санаалу болгонын, жүзүн-башка колбулар элбеп турганын КПСС-тин Төс Комитединин Политбюрозынын члени, СССР-дин Верховный Советинин Президиумынын Председатели нөкөр Н. В. Подгорный бу жуукта Танзанияга

Замбияга ла Мозамбикке барып жүргени кереледи. Нөкөр Н. В. Подгорныйдын ол жоруктап жүргени Африканын ороондорыла колбуларды там тыгыдары КПСС-тин XXV съезди жараткан тыш жанындагы политический иштин бөлүгү болгону көргүсти. Ол ишти кыйа баспастан бүдүрүп барары Советтердин Ороонынын В. И. Ленин тургускан тыш политиказынын ээжилерин жүрүмде бүдүргени болуп жат.

Оны темдектеп, Мозамбикте «Нотиспаш» газет бу күндөрдө мынайда бичиген: «Жиит госуударстволордын жолду амадуларын, озор империалисттер кулданганынан айрыларга тургандарын, национальный байлык-жөөжөзин бойлоры башка-рарга кичеенгенин Советский Союз жарадын туру деп, КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы, совет албатынын ат-нерелү башкараачызы Л. И. Брежнев КПСС-тин XXV съездинин трибуназынан айтканын телекей ундыбаган».

Национально-жайымданар движение телекейлик социализм-ле, жер-телекейдин амыр-энчүни сүүген ле прогрессивный ий-делериле бирлик болгоны жаан учурлузын бүгүн африкан албатылардын там ла көп нургуны ондой берди.

Жастын жылу күндеринде совет улус Москвада Тунис республиканын премьер-министрин, социалистический дустуровский партиянын генеральный качызын Хеди Нуируны сүреен жылу уткыганы ажыра келер өйдин Африказына, бүткүлинче жайым, кемненг де камаан жокко өнжип өзө берген Африкага, быжу бек амыр-энчү айалгада журтайтан Африкага нажылык колын бердилер.

Совет улус Африканы жайымдаар Күнди темдектеп тура, африкан укту албатыларга жайым ла камаан жок болоры учун тартыжузында жаңы жегүлөрлү, экономический ле социальный өзүмде жаңы жаан једимдерлү болзын деп күүнзеп турулар.

Н. Модоров

УЛАЙ-ТЕЛЕЙ БОЛГОН КЕРЕКТЕР

(Горно-Алтайский автономный областтыг партийный
организациязынын историязы аайынча)

Хозяйствоны орныктырган ой

1923 жыл

25 февраль — 1 март. Улалу јуртта 1-кы областной партконференция өткөн. РКП(б)-нинг XII съездине делегаттар эди П. Я. Гордиенко ло И. С. Алагызов тудулган.

15—31 март. Областыга «Школго болужар эки неделе» өткүрилген.

Март. Чамал јурттыг комсомолдорынын баштапкайыла балдардын туразында јаш пионерлердинг эн баштапкы группазы тззөлгөн, ондо 24 үренчик болгон.

1 май. Ишкүчиле јаткандардын депутаттарынын Советтеринин 1-кы областной съезди ижин баштаган.

1—7 июнь. Областыг ичинде «Кейле јүрер Кызыл Флоттыг неделези» өткүрилген.

29 июнь. Облисполкомдо физкультуранын областной соведи тззөлгөн.

1 июль. Улалу јуртта волостной организаторлорды үредип белетейтен курстар иштеп баштаган.

1—7 июль. Область ичинде «Өскүс ле оору баланыг неделези» өткүрилген.

1—12 июль. Областыг тзс јеринде областной јуртхозяйственный выставка өткүрилген. 139 эн артык экспонат Бастыраоссийский јуртхозяйственный выставкага ийерге талдалган.

15—25 сентябрь. Волостной партийный конференциялар өткөн.

8—11 октябрь. 2-чи областной партийный конференция өткөн. Ол албаты хозяйствоны орныктырган иштинг баштапкы итогторын көргөн.

1 ноябрь. Кооперативтердинг областной союзы тззөлгөн. Ол ойгө область ичинде 2124 пайщикти бириктирген 25 потребительский кооперация болгон.

2—8 декабрь. Советтердинг 2-чи областной съезди областыг административный јанынаг бөлинерин јөптөгөн. Ого Майма, Чамал, Успенский, Куу, Шебалин, Кан-Оозы, Оймон, Ондой, Кош-Агаш ла Улаган аймактар кирген.

9—11 декабрь. Улалу јуртта областыг потребительский кооперациязынын уполномоченныйларынын 1-кы съезди өткөн.

1924 жыл

22 январь. Јербойындагы ойлө 23.00 часта Владимир Ильич Ленин јада калганы керегинде телеграфла јетирү келген. Ончо јерлерде траурный митингтер, јуундар өткөн. Улу башчынын божогоныла колбой улус терен жородогонын айдып, Лениннинг керегине, Коммунистический партиянын керегине чындык болорго чертенгилеген.

27 январь. Лениннинг сөөгин јуур күнде Улалу јуртта ишкүчиле јат-

кандардын траурный митинги болгон, ондо үч муннан көп улус турушкан.

24 март. Су-кадык корыырынын ла «Бичик билбезин жок эдер» деген общественонун областной бөлүктери тзззлгн.

23 май. РЛКСМ-нин 1-кы областной съезди зткн. Съезд жашзскзрим-нин Союзын Жашзскзримнин Ленинский Коммунистический Союзы деп зскзртз адаары керегинде суракты кзрзп, Союзтын областной комитединин эзчий турган задачаларын темдектзп, комсомолдын обкомын тудуп алган.

26 май. Жоруктап жзрер политпросветгруппалар тзззлгн.

20 июнь. Областной совпартшколды баштапкы улус зренип божоткон. Журт жердин 50 ишчизи белетелген.

Июнь. Журтхозяйственный, производственный ла кредитный кооперативтердин областной союзы тзззлгн.

Август. Областы электрифицировать эдери башталган. Жаан эмес электростанция тудулган, ол бир кезек учреждениелерди, кинотеатрды ла тзс оромдорды кезектей жарыткан.

4 сентябрь. РКП(б)-нин Сибкрайкомы партиянын обкомынын качызына нзк. Л. А. Папардзни, облисполкомнын председателине нзк. И. С. Ала-гыззвты жзптзгн.

6 сентябрь. Балдар зскзс артарыла тартыжар областной комиссиянын 1-кы жууны зткн. «Балдардын нажылары» деп общество тзззлгн.

13 сентябрь. Майма аймакта Чаргычак журтта жербойындагы кооперациянын акча-жззжззиле 30 бала жзрер сад ачылган.

15 сентябрь. ВКП(б)-нин обкомы волостной партийный комитеттерди РКП(б)-нин аймачный комитеттери деп зскзртз адаары керегинде, анайда ок дезе аймачный ла областной партийный конференциялар зткзрери керегинде жзп жарадып алган.

24 сентябрь. Кан-Оозында 1-кы аймачный партконференция зткн.

25 сентябрь. Профсоюзтардын 1-кы областной съезди зткн. Ол областной профсоюзный организация тзззлзринин башталгазы болгон.

19 октябрь — 10 ноябрь. Аймачный партийный конференциялар зткн.

2—7 декабрь 3-чи областной партийный конференция областной парт-организация тынгыганын, жадын-жзрзминин ончо келтейлерине коммунисттердин жетирип турган салтары зскзнин темдектеди. Орооннын башка-башка областтарынын Туулу Алтайга коммунисттер ийилген, олордын көп са-базы ишмекчи класстын ортозында тазыктырылган болгон.

31 декабрь. Зредзчилердин областной конференциязы зредзчилердин журт жерде зткзрип турган общественно-политический ижинин сурактарын шззшкен.

1925 жыл

5 январь. Алтай тилле областной газет кепке базып чыгарары керегинде ВКП(б)-нин обкомынын жзби жарадылган.

27 февраль. «Кызыл Ойрот» газеттин редакционный коллегиязы жзптзлгн.

15 март. Кош-Агаш журтта крестьяниннин Туразынын ла бичик кычырар туранын тзззгззин салып баштаары кздзринилз айалгада зткн.

25 май. Юстициянын ла милициянын ишчилеринин 1-кы областной съезди зткн.

Июль—август. Ондой, Улаган, Кан-Оозы ла Кош-Агаш аймактардагы юрта-передвижкалардын ижинин ченемели шинделген.

1 сентябрь. Улалу журтта бичик билбезин жзголтоочы алтай улусты бздзн жарым айга зредип белетеер курстар ачылган. Ол курстарда 35 кижини зредерине темдектелген.

24 сентябрь. ВКП(б)-нин обкомынын бюказы область ичинде көчүп жүрер агитаторлордын институтун төзөөри керегинде жоп жарадып алган.

Октябрь. Отчетно-выборный аймакный партийный жуундар өткөн.

31 октябрь — 5 ноябрь. 4-чи областной партийный конференция өткөн. РКП(б)-нин XIV съездине делегат эдил нөк. Папардэ тудулган.

17 ноябрь. Участковый врачтардын ла «Медсаниш» деп союзтын ишчилеринин 1-кы областной съезди өткөн. Ол область ичинде су-кадык корырынын көрүзи болгон деерге жараар.

25 декабрь. ВКП(б)-нин обкомынын бюказы область Тана-Тыва Албаты Республикала колбу өткүрери керегинде жоп жарадып алган.

Кулады журттын коммунисттери нөкөрлик төзөгөндөр. Ол нөкөрлик областтын национальный колхозторын төзөөри жанынан баштапкы ченемел болгон.

1926 жыл

13 май. ВКП(б)-нин обкомынын бюказынын жөбиле көчкүн алтай улустын ортозында иштеерине жоруктап жүретен жайгы школдор төзөлгөн.

18—23 май. III областной комсомольский конференция өткөн, ол комсомольский организациянын ээчий турган задачаларын темдектеп алала, балдардын коммунистический движениези керегинде суракты шүүшкен.

Июнь—июль. Область ичинде аймактар сайын партийный конференциялар ла жуундар өткөн.

9 июль. ВКП(б)-нин обкомынын бюказы көчкүн алтай улуска өдүшке акча-жөөжө берери керегинде жоп жараткан.

20 октябрь. ВКП(б)-нин обкомынын бюказы кооперативтердин, машиналарлу журтхозяйственный нөкөрликтердин ижи керегинде жоп жараткан.

Октябрь. Аймактар сайын отчетно-выборный партийный жуундар өткөн.

9 ноябрь. ВКП(б)-нин обкомынын агитколлегиязы область ичинде библиотечный керекти өскүрери керегинде жоп жараткан.

25—30 ноябрь. ВКП(б)-нин обкомынын пленумы өткөн. Ол XV Бастыра-союзный партийный конференциянын итогторын шүүжеле, онын жөптөрүн бүдүрери жанынан областагы партийный организациянын ээчий турган задачаларын темдектеп алган. Пленум журт хосайствоны орныктырар планды жөптөгөн.

Ноябрь. Јер керегинин 1-кы областной съезди өткөн. Көчкүн ле жарымдай көчкүн өрөкөлөрдү жагыс јерде журтап јадарына табынча көчүрер иш башталган. Көчкүн делегаттардын жуундарын өткүрери жүрүмге баштапкы ла катап кирип келген.

1927 жыл

15—16 март. ВКП(б)-нин обкомынын пленумы Советтерди јангыдан туткан иштин итогторын көрөлө, Сибирский партийный конференцияга делегаттар тудуп алган.

21 апрель. Чамал журтта машиналарлу нөкөрлик төзөлгөн. Ол «Трактор» деп нөкөрликке озо баштап 16 өрөкө бириккен.

11 май. ВКП(б)-нин обкомынын бюказы «Чуйдын тракт јолын Кадын ичиле тудуп барар вариант керегинде» жоп жараткан.

23 май. Врачебный участоктордын ла фельдшерский пункттардын заведующийлеринин II областной съезди өткөн.

29 май. Улалу журтта областтын краеведческий музейи ачылган.

22 июнь. ВКП(б)-нин обкомынын бюказы учреждениелерде иштеерине

алтай улусты тартып алары керегинде јөп тургузып, алтайларды јангыс јерде јуртап јадарына көчүрери келтейинен иштерди јөптөгөн.

10 август. ВКП(б)-нин обкомынын бюросы ВКП(б)-нин ончо ячейкаларында коммунисттердин ле комсомолдордын военный үредүзин башкара ишке военный организаторлорды тургузары керегинде јөп јараткан.

20—26 сентябрь. Юстициянын ла милициянын ишчилеринин II областной съезди өткөн.

5 ноябрь. ВКП(б)-нин обкомынын бюросы областьтын военный комиссариадын төзөөри керегинде јөп јараткан.

15—20 ноябрь. V областной партийный конференция өткөн, ол ВКП(б)-нин Сибкрайкомынын докладын, партиянын обкомынын отчедын шүүжип, областьтын хозяйствозын төзөп бүдүрер ээчий задачалар темдектеп ала-ла, национальный строителъствонын итогторын көргөн.

1928 жыл

18 ноябрь. ВКП(б)-нин обкомынын бюросы партийный аппаратты астадары јанынан иштейтен комиссияны јөптөгөн.

14 февраль. ВКП(б)-нин обкомынын бюросы јурттын ла өзөктин партийный организаторы керегинде «Положениени» јөптөгөн.

1 март. Область ичинде 121 јуртхозяйственый биригү тоололгон, ол тоодо 2 коммуна, 60 ТОЗ ло ТОЖ, машиналарлу 27 нөкөрлик, ан өскүрер 2 ле 27 кустарно-промысловый нөкөрлик. Олор ончозы јаба 2062 өрөкөни, ол тоодо 458 алтай өрөкөни, бириктирген.

6 март. ВКП(б)-нин обкомынын бюросы ишкүчиле јаткандардын депутаттарынын Улалинский городской Советин төзөөри керегинде јөп тургускан.

26—31 март. ВКП(б)-нин обкомынын элбедилген пленумы колхозный строителъстводо јаан једикпестер таап, јурт хозяйствоны коллективизировать эдери төс јанынан беленге иженер ууламјылу өткөнин темдектеген. Пленум оок кооперативтерди јаанадар ла бириктирер иштерди темдектеп алган, анайда ок дезе область ичиндеги культурный строителъство керегинде суракты шүүшкен.

31 март. ВКП(б)-нин обкомынын бюросы ВКП(б)-нин Улаганский аймачный комитедин төзөөри керегинде јөп јараткан.

5 апрель. Удурум колхозный бюро төзөлтөн, ого колхозчылардын баштапкы областной съездин белетезин ле јуузын деп јакылта берилген.

8 май. ВКП(б)-нин обкомынын бюросы областьта ан өскүрер иштин айалгазы ла өзүми керегинде јөп јараткан.

15 май. ВКП(б)-нин обкомынын бюросы областьтын совпартшколын үч жыл үренетен II степендү школ эдип өскөртө төзөөри керегинде јөп јараткан.

Июнь. Колхозчылардын I областной съезди өткөн.

31 июль. ВКП(б)-нин обкомынын бюросы партиянын обкомынын ижине штатный эмес ишчилер тургузары керегинде јөп јараткан.

Сентябрь. Ойротский педагогический техникум (эмдиги педучилище) иштеп баштаган.

9 октябрь. ВКП(б)-нин обкомынын бюросы кудайга бүтпестердин союзынын организационный бюрзын төзөөри керегинде јөп јараткан.

27 ноябрь. ВКП(б)-нин обкомынын бюросы батрактарды партияга тартып алары керегинде јөп јараткан.

4 декабрь. ВКП(б)-нин обкомынын бюросы јангы тюрк алфавитти тузаланары керегинде јөп јараткан.

5—12 декабрь. VI областной партийный конференция өткөн, ол өскө сурактарла коштой колхозтор тзөөри керегинде суракты шүүшкен. Областыа культурный строительство аайынча иштер жөптөлгөн. Аймачный колхозный бюрорлор тзөлгөн.

22—23 декабрь. V областной комсомольский конференция өткөн.

1929 жыл

15 январь. ВКП(б)-нинг обкомынын бюрозы колхозчы үй улустын ортозында өткүретен иш керегинде жөп жараткан.

Январь. Жоктулардын областной конференциясы өткөн. Ол бастыра жоктуларды ла орто жаткандарды коллективизациянын маанызы алдына бириксин, кулактарга ла олар деремнени социалистический жолло тзөөрин үзерге умзанганына күүн-кайрал жок кайра согулта берзин деп кычырган.

21 май. ВКП(б)-нинг обкомынын бюрозы «Областын ишкүчиле жаткандары Хакасияла мөрөйлөжөри керегинде» жөп жараткан.

16—25 июль. Новосибирск — Улалу деп баштапкы автожарыш өткөн.

5 август. ВКП(б)-нинг обкомынын бюрозы коммунисттерди учетко аларын аймачный партийный комитеттерге табыштылары керегинде жөп жараткан.

1 октябрь. Шебалиннин «Путь Алтая» деп коммунасы он бир абра аш тарткан баштапкы кызыл обоз тзөгөн.

25 ноябрь. ВКП(б)-нинг обкомынын бюрозы кустарно-промысловый кооперация тзөөри керегинде жөп жараткан.

5 декабрь. ВКП(б)-нинг обкомынын бюрозы «Область ичинде журт хозяйствоны коллективизировать эткенин тебүлери керегинде» жөп жараткан. Журт Советтерде бой-бойына болужарынын крестьянский комитеттери тзөлгөн.

1930 жыл

5 январь. ВКП(б)-нинг обкомынын бюрозы областыа мал өскүрер совхозтор тзөөри керегинде жөп жараткан.

15 январь. ВКП(б)-нинг обкомынын бюрозы «Ленинградтан келген ишмекчилерди областыа колхозтордын ижинде тузаланары керегинде» жөп жараткан.

5 февраль. ВКП(б)-нинг обкомынын ла ВКП(б)-нинг областной контрольный комиссиязынын бириккен комиссиязы «Областы өскүрер бешжылдык план керегинде» суракты шүүшкен. Пленумнын ижинде Ленинградтан келген 13 ишмекчи турушкан. Олар орооннын журт хозяйство-зында иштеерге күүнзеген жирме беш мунг ишмекчилердин тоозынан болгон.

11 февраль. ВКП(б)-нинг Сибкрайкомы Туулу Алтайга Л. А. Папардэге баштаткан аңылу комиссия ийген. Ол комиссия колхозторды тзөөринде эдилген жастыраларды шиндеп көрөр учурлу болгон.

15 февраль. ВКП(б)-нинг обкомынын бюрозы «Машиналарлу ла аттарлу станциялар керегинде» жөп жараткан.

16—17 март. ВКП(б)-нинг обкомынын чрезвычайный пленумы «Коллективизациянын ла кулактарды класс бодолду жоголторынын керегинде областын партийный организациязы партиянын ууламжызын өскөрткөни керегинде» ВКП(б)-нинг Сибкрайкомынын докладын шүүшкен.

18 март. ВКП(б)-нинг обкомынын бюрозы Иваново-Вознесенсктен

ВКП(б)-нин Төс Комитедининг кычырузы аайынча келген ишмекчилерди областта тузаланары керегинде суракты шүүшкен.

30 апрель. ВКП(б)-нин обкомынын бюросы областта агаш керегининг промышленнозын өскүрери керегинде жөп жараткан.

25—29 май. VII областной партийный конференция өткөн. Конференция ВКП(б)-нин Сибкрайкомынын докладын, областной, комсомольский организациянын ижи керегинде, областта мал ижин өскүрери ле колхозный строительство керегинде партиянын обкомынын отчедын шүүшкен.

6—11 декабрь. VI областной комсомольский конференция өткөн.

БАЖАЛЫКТАР

Телекейлик пролетарский бирлик санаанын байрамы	1
Партиянын ла албатынын улу јенүзи	5
Эн демократичный	10
Профсоюзтардын јангы задачалары	14
Азырал белетееринде тузаланар машиналардын комплекси	18
Партийный организация ла стенгазет	22
Јангы јүрүм учун тартыжуда	24
Улай-телей болгон керектер	29

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 26/IV 1977 г. Усл. п. л. 2,1. Уч.-изд. л. 2,08.
Тираж 1000 экз. Цена 4 коп. Формат 60×84/16. Заказ 1795.
АН 06052.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства,
г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская
типография, пр. Коммунистический, 27.

4 акча